

VINYETES de Tarragona

Ramon Sarlé

La història dels còmics que s'han fet a Tarragona és una història petita però plena d'il·lusions. El còmic respon a la necessitat de narrar d'una forma que, com a punt de partida, li cal ben poca cosa: paper, llapis, tinta... i amb una edició que no cal que sigui molt gran ni molt cara. Tot i la manca d'editorials que es puguin arriscar a publicar còmics i de la comprensible poca intenció de publicar-ne que tenen les institucions, a Tarragona hi ha hagut propostes interessants i autors importants que han col·laborat en diaris i revistes tant locals com de fora. Com he dit, és una petita història però és nostra.

The history of comics that have made history in Tarragona is a small but full of illusions. The comedian responds to the need to narrate in a way that as a starting point, needs very little: paper, pencil, ink ... and an edition that need not be very large or very expensive. Despite the lack of editorial cartoons may risk running short and understandable intention of publishing these institutions have, in Tarragona, there have been proposals interesting and important authors who have collaborated in both local newspapers and magazines and outside. As I said, is a small story but it is ours.

PARAULES CLAU:

Tarragona, còmics,
dibuix, autor.

KEYWORDS:

Tarragona, comics,
drawing, artist.

ésser humà sempre ha tingut la necessitat d'explicar fets de la seva pròpia experiència o de narrar històries, als seus descendents, rebudes dels seus avantpassats, i tot això abans de crear obres per pur plaer estètic.

Quin missatge ens donen les pintures rupestres de Lascaux? Doncs ens mostren com és la seva vida; el risc i el triomf de les caceres; quins animals envoltaven la tribu –i estic segur que les imatges anaven acompanyades d'històries parlades i grups de persones amb els ulls molt oberts escoltant les proeses dels caçadors–; com viatjaven per trobar aliment (amb pluja, fred o calor); com preparaven el parany, la llarga espera, la tensió davant la presència de la presa, i com, els més valents, s'enfrontaven a la fera.

Històries i més històries

Com les que pintaven els antics egipcis a les tombes, el llibre dels morts, el viatge de les ànimes al món dels déus. Narració.

I què me'n dieu dels capitells romànics? Dracs, dimonis, càstig, salvació, mites i realitat.

Sí, les arrels del còmic estan enterrades en un passat molt llunyà. Però continuem, les auques fa molts segles que ens acompanyen, i el còmic només n'és l'evolució. Quadres dibuixats amb un text a sota, habitualment en vers, i amb intencionalitat narrativa. I amb la impremta, aquestes auques van tenir més vida, més persones les podien veure i llegir (els que en sabien), perquè una de les virtuts que tenen les imatges és que són universals, no cal cap codi lingüístic per entendre-les, sobretot quan volen explicar fets, o idees, o fantasies.

Veiem aparèixer els primers globus de text al segle XVIII, als dibuixos satírics de caire polític o de crítica social. I aquesta relació entre la premsa i el dibuix caricaturesc farà néixer el que identifiquem i anomenem en l'actualitat *còmic*.

Per què, veient tot això, el còmic sembla que sigui el germà petit de tots els fets culturals que ens envolten en aquest país? Si no, feu una prova, davant d'un públic variat, presenteu dues persones, de la primera dieu que ha fet un còmic de 150 pàgines, de la segona dieu que ha fet una pel·lícula, us podeu imaginar quina de les dues atraurà més atenció? I poso còmic i cinema perquè tenen estructures narratives similars.

Per poder determinar una possible raó, veurem com es va desenvolupar el còmic a Espanya.

Igual que a la resta d'Europa, aquí hi havia una forta tradició de les auques i de les revistes satíriques o d'humor, mentre que als Estats Units la força residia en els diaris, en què poc a poc es van anar fent presents els personatges fixos a les tires de còmics,

que afavoriren la fidelització dels lectors i per tant les vendes de periòdics.

A començaments del segle XX, en aquest país, el que era normal és que es publicuessin històries sense continuïtat, amb estructures narratives rígides que buscaven l'acudit i amb regust popular, tradicional i moral. Podria haver estat un bon punt de partida, tal com va passar a França, Bèlgica o Gran Bretanya, però aquí va arribar la guerra, i molts dels dibuixants, agrupats en un fort sindicat, van haver de fugir quan els nacionals van guanyar la guerra. Havien treballat per a l'enemic i els que es quedaren aquí van patir represàlies, o sigui que la vessant més adulta es va quedar sense autors, i així els còmics primigenis van quedar relegats a revistes infantils, constantment vigilades per la censura del règim franquista. Tot i això, es van produir obres d'altíssima qualitat i sorprèn la quantitat de grans autors que van treballar a les revistes. Hi havia dos centres editorials molt importants, un a Barcelona i l'altre a València. Als anys 50 es pot parlar d'una edat d'or de la historieta espanyola, amb tirades impensables avui en dia, malgrat que els autors no nedaven en la riquesa i la seva feina més semblava un càstig que un acte creatiu.

Es pot parlar de dues escoles, la Bruguera a Catalunya i l'escola valenciana.

Juntament amb les revistes infantils com *TBO*, *Pulgarcito*, *Chico*, *Jaimito* o *Pumby* existien els quaderns apaïats d'aventures, amb personatges fixos i continuïtat en les aventures, que van tenir un gran èxit de vendes, tot i que eren per al públic juvenil. L'opinió general era que el còmic no anava dirigit als adults i aquesta idea ha perdurat i sembla que estigui ben arrelada perquè no serveix de res que es facin obres importants ni que el país estigui ple a vessar d'autors brillants. Davant de la cultura oficial i de la societat, el còmic és un art menor.

Les tirades són petites, les editorials no poden córrer riscos i aposten sobre segur publicant autors reconeguts, coedicions o edicions de productes d'altres països de molt d'èxit i rendiment alt. I ara l'autor, que per fi té reconeguts els drets sobre l'obra, ha de competir contra autors i productes estrangers. L'aprenentatge l'ha de fer a casa, ja que les editorials que funcionaven com a tallers ja no existeixen, no es poden fer petites feines mentre s'aprèn l'ofici, entintar, esborrar, fer fons. Tampoc pot fer històries curtes perquè les revistes han desaparegut. L'autor novell no té cap altra alternativa que enfrontar-se a la realització d'una història llarga, sense cap seguretat que li publiquin, i si ho fan, el que en tregui no el permetrà viure. I l'autor professional ha de diversificar la seva obra i fer publicitat o il·lustració, camps més ben pagats, o dedicar-se a fer acudits per als diaris, que en aquest país mai han mantingut la publicació de còmics d'autors locals per considerar-ho poc rendible. I tot això ho dic sense menysprear la il·lustració o els acudits d'actualitat, sinó pensant que per una persona que el que vol és contar històries per mitjà del còmic no ha de ser el mateix.

No ha estat fàcil en aquest país guanyar-se la vida amb els còmics i tampoc ho és ara.

Però, tot i això, sempre hi ha aquest punt de follia en el món del còmic que ens fa tirar endavant, fins i tot a Tarragona, que no té l'estructura editorial necessària per assolir la publicació de còmics, que les seves institucions públiques estan més preocupades per tot allò que pot donar prestigi al seu partit que a potenciar la cultura de carrer, i que té a només cent quilòmetres una gran ciutat que es diu Barcelona, centre de modernitat, motor industrial i cultural de Catalunya, però que a la vegada és un monstre devorador de recursos, que ignora tot allò que no surt del seu ventre, la qual cosa tampoc hi ajuda.

Per tant, podríem assegurar que no és fàcil fer còmic... i menys a Tarragona.

Estic segur que hi ha hagut moltes persones que ho han intentat, sobretot empesos per la il·lusió de la joventut, però que ho han acabat deixant perquè s'ha de menjar, és qüestió de supervivència ("de posar-hi seny", dirien alguns). D'altres s'hi han pogut dedicar –almenys durant un cert temps, o tota la vida–, treballant per agències, firmant com a Walt Disney o sense firma, autors anònims fent treballs rutinaris.

Estic dient que a Tarragona el còmic no ha tingut cap presència?

Doncs no, perquè sempre queden uns quants bojos que amb coses tan simples com llapis, paper, goma d'esborrar i tinta es capfiquen a explicar les seves històries, reals, magnificades o imaginàries, com si encara estiguessin dins la cova, envoltats de rostres encuriosits que anhelaven noves narracions.

■ Ricard Opisso

És un bon començament per aquest text el que Ricard Opisso naixés a Tarragona el 1880, encara que una mica casual, ja que quan tenia dos anys la família se'n va anar a viure a Barcelona i va ser allà on va desenvolupar tota l'activitat artística. I excepte per la medalla "Tarraconense ausente", que la ciutat li va atorgar l'any 1953 en la IV Fira d'Art de Tarragona, amb exposició inclosa de dibuixos al Casino, no es pot dir que tingués cap relació amb Tarragona.

Va ser ajudant de Gaudí, també va participar amb les seves il·lustracions en revistes de l'època com *L'Esquella de la Torratxa*, *Cu-cut!*, *En Patufet*, i des de 1919 va ser col·laborador de la revista *TBO*. També va formar part del grup dels Quatre Gats.

El seu estil era de caire costumista, i les seves il·lustracions tenien la característica d'estar plenes de personatges realitzant activitats diverses, donant una ambientació viva i una visió alegre de la societat, malgrat els durs moments que vivia la societat catalana.

Va morir a Barcelona l'any 1966 i va deixar una obra extensa de molta qualitat, encara que la seva aproximació al còmic va ser lleu i sempre marcada per la narrativa popular i l'estructura de les auques.

■ Un autor molt tarragoní

Aquesta és la millor forma de presentar Bernabé Bernabé: molt tarragoní i molt present en tota mena de publicacions de la ciutat

des de fa molts d'anys. El seu dibuix és humorístic, acudits o tires còmiques de poques vinyetes que parlen de qüestions locals que el preocupen, sense caure mai en l'ofensa, respectuós i amant de les tradicions tarragonines.

En col·laboració amb el seu fill va realitzar *Eutiches, l'auriga immortal: una vida a la Tarragona romana* del 1984, publicada prèviament com a tires al *Diari de Tarragona*.

Aquest és un fet important, no tan sols per la seva qualitat ni pel fet de que es publica una tira de còmic d'autors locals al diari, sinó perquè per primera vegada utilitza una icona de la rica història de la ciutat, una història que podria donar per fer una muntanya de bons còmics sobre la Tarragona romana, la medieval, la de la Guerra del Francès o la de la Guerra Civil, una ciutat plena de ferides sobre les quals es poden crear trames.

■ Els anys 70 i el còmic adult

Es comencen a rebre petits indicis de la revolució que està patint el còmic als Estats Units amb la psicodèlia i l'underground, o dels canvis estètics i conceptuals de la BD a França. El còmic s'està fent adult juntament amb la societat que busca nous models, les ferides de les guerres ja estan cicatritzant i les noves generacions busquen un món nou.

Les revistes apaïsades d'aventures pràcticament han desaparegut, les publicacions espanyoles són només revistes infantils, hereves d'estètiques anteriors, o pèssimes edicions dels superherois americans de la Marvel.

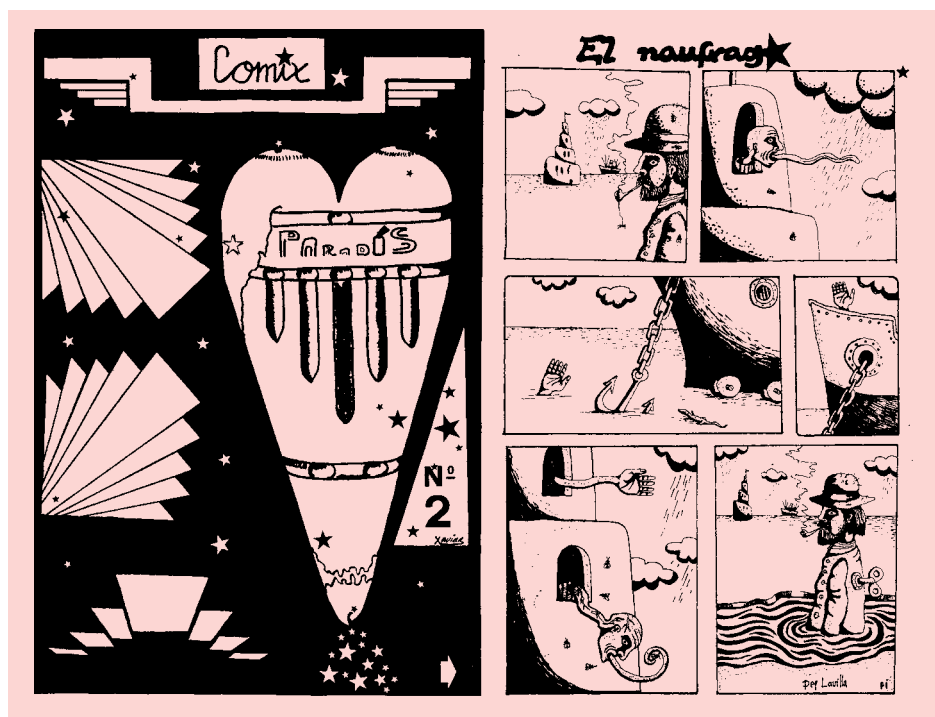
Per tant, és ben lògic que els joves autors rebin amb alegria i il·lusió les noves influències. Noms com Robert Crumb, Jean Giraud (Moebius), Gilbert Shelton, Hugo Pratt comencen a formar part dels amants del còmic.

■ Un Paradís de còmic

Hi va haver una petita revista a l'escola d'art de Tarragona anomenada *Paradís*...

I aquí vull obrir parèntesis. Com haureu notat no sóc historiador, i com deia el meu professor d'història: "Ramon, ets un mal historiadore". Massa esquemàtic. A més, pesen les meves emocions sobre les dades objectives. El que vull dir és que juntament amb la revista *Paradís* he col·laborat en gairebé tots els projectes de què parlaré, i conec pràcticament totes les persones que hi van participar. Per tant, hi ha molta part de mi mateix en aquest article, en tot allò que us

explicaré. No em demaneu que sigui historiador i menys si és per parlar d'un art que forma part de la meua vida, el còmic. Tanco els parèntesis i continuo amb la revista *Paradís*.

No es tracta d'una revista només de còmics, sinó d'una barreja d'imatge, poesia i narració amb un fort component oníric. Però en els primers números portava escrita la paraula *Comix* que als Estats Units van utilitzar els autors de l'*underground* per diferenciar-se dels còmics comercials. Al voltant de Gelo —pintor a reivindicar per part de la ciutat— i Xavier Izquierdo, s'agruparen joves artistes d'arreu de la província, tots alumnes de l'Escola d'Art per portar a terme aquesta revista.

Entre els dibuixants de còmics trobem a Xavier, amb estil psicodèlic i amb propostes narratives realment innovadores en aquells anys; a Pep Lavilla, absolutament surrealista; a Jordi Paris; a Ramon Sarlé, i a d'altres que no firmaven els treballs. En el fons es va tractar més d'una revista escolar que d'una revista amb més ambició, però possiblement va ser la primera que a Tarragona va donar un tractament adult al còmic.

■ Tarrakomix

Coincidint en el temps (1977) va sorgir una revista totalment dedicada al còmic i que trencava amb el concepte de tebeo tradicional, es deia *Oktobriana*, i ja només amb el nom i la portada denotava la seva intenció trencadora, irreverent i lliure de tot lligam. Els col·laboradors tenien molt clar el que volien fer i també quines eren les seves influències artístiques. Ja no són pintors ni gravadors que experimenten en un mitjà nou, sinó que són apassionats i coneixedors del còmic passat i present.

Oktobriana? Parlem-ne. A part de ser una paraula que fa referència a l'esperit de la revolució soviètica també és el nom de la

protagonista d'un còmic de començaments del seixanta vintu de l'Europa de l'Est, una dona exuberant sempre en lluita contra l'opressió.

A la portada veiem una dona gairebé nua, amb estil psicodèlic i explícitament sexual.

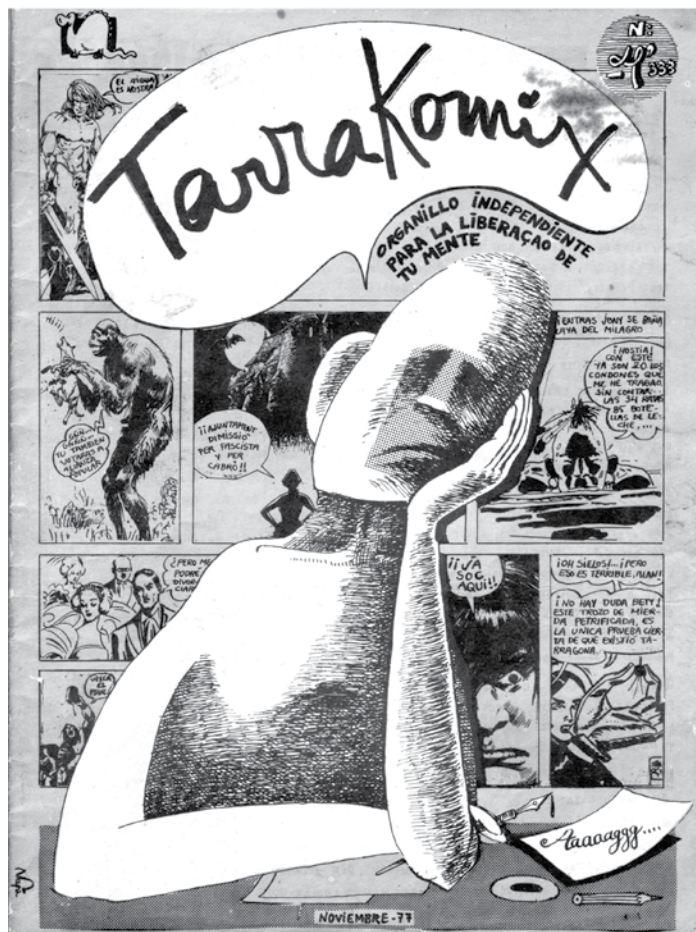
A la part superior veiem el text "Organillo Independiente para la Liberación de tu Mente", i sota de la noia la paraula *TarraKOMIX* (que quedaria com el nom definitiu de la revista), que deixava ben clares les intencions de la revista.

Els integrants inicials van ser Diego Sánchez (Didec, Didac), José Manuel Álvarez (Napi), Arturo Rodríguez (Art), als quals s'hi afegirien Álvaro, Ramon Sarlé, Feche i Mossèn Trons.

Diego Sánchez és un d'aquells autors que em sorprèn que no hagin tingut més

difusió, a *Oktobriana* té una forma de fer primerenca, fortament influenciada pels corrents contraculturals dels 60 als EUA, tant de cinema, còmic o música, i també per la visió del món d'autors com Carlos Castaneda. El seu estil va evolucionar cap a una línia molt neta que embolcallava uns volums potents. Il·lustrador, caricaturista, dissenyador d'escenografies, posseïdor d'unes bases teòriques sòlides sobre el mètode del dibuix i la pintura, es va dedicar a la docència a l'Institut Mediterrani del Disseny i de la Moda, on va començar a utilitzar aplicacions infogràfiques per acabar dedicant-se a l'animació en 3D.

Napi és ben conegut a Tarragona, ja que ha col·laborat al *Diari de Tarragona* i a *Més Tarragona* i també dibuixa a *El Jueves* des dels 80, gràcies a un concurs al qual va enviar uns acudits, es va endur l'*scooter* del primer premi i el dret a poder ser un dels dibuixants de la revista. El coneixem principalment pels seus acudits d'actualitat, però també és un gran narrador que encara sempre els temes des de l'humor. El seu estil és fresc i espontani, fins i tot en les històries que es van publicar

Dibuix: Napi

a Tarrakomix, plenes de tramats a ploma i de mons inquietants. Ha fet exposicions, ha publicat reculls dels seus acudits i ha col·laborat en pràcticament totes les publicacions de còmic que s'han fet a Tarragona.

Encara que no té un personatge fix, cal parlar del Fuguillas, un protagonista acollonit, incapaç d'enfrontar-se a cap situació –per més quotidiana que sigui–, amb el rostre curiosament paregut al del seu autor. I també hem de dir que aquestes revistes “marginals” li permeten tractar un tema que certament li agrada: el sexe.

Per aquells temps, jo, Ramon Sarlé, estava totalment influenciat pel nou còmic que s'estava fent a França, sobretot per la revista *Pilote*, i autors com Moebius, Enki Bilal, Fred, Forest i Mezières eren els sants que tenia a la capçalera del llit, o sigui que estava immers en històries ecofuturistes.

■ Els estranys 80

No ho puc negar, la dècada dels 80 em va costar de digerir. Aquesta forta presència esteticista que ho impregnava tot em resultava aliena, no m'agradava la música que es feia, el cinema tampoc i els còmics... així, així.

Però hi havia un fet molt positiu, que era la gran quantitat de revistes de còmic que hi havia als quioscos. Era tot un banquet mensual poder llegir autors consagrats, descobrir-ne de novells o d'altres

que mai s'havien publicat aquí. No m'importaven els “continuarà...”, no tenia pressa i així podia assaborir les històries. A més, aquestes revistes portaven notícies, articles, històries curtes i llargues i unes portades espectaculars... es nota molt que les trobo a faltar?

Durant aquesta època feia xerrades sobre còmics, tallers a les escoles i als barris, i donava classes de plàstica, dibuix i pintura. I així vaig conèixer tres autors que tindran molta importància en el món de les vinyetes a Tarragona: Hugo Prades, Josep Lluís Zaragoza (Zar) –que em van ensenyar una divertida filmació que havien fet amb plastilina i amb *stop motion*– i Víctor Centelles. Tots molt joves, però ja hi arribarem.

■ **Gradiva, del col·lectiu vuitanta**

Aquest col·lectiu estava format per poetes, dibuixants, fotògrafs, pintors... Havia estat molt actiu amb la publicació de reculls de poemes amb il·lustracions; fent exposicions; promovent concerts, i editant un fullet-revista que va ser una idea genial anomenat *La papallona calenta*, que es feia a doble foli, plegat a quartilla i que es regalava. Després van editar la revista *Gradiva*, on hi havia articles, narracions, entrevistes, poemes, fotografia i còmics.

El nom ja ens deia una mica la intenció de la revista. *Gradiva* és la que camina, la que avança, protagonista de la novel·la *Gradiva: una fantasia pompeiana*, escrita per Jensen (1903). Freud, va publicar un estudi sobre aquest personatge al 1907 i després els surrealistes van adoptar-la i la van transformar en la metàfora de l'art avançat.

L'equip de redacció provenia del camp de la fotografia, del disseny, de la literatura i de la música (Adolf Alcañiz, Judith Asensio, Emilio J. Beltrán, Rafael Fabregat, Eva Grau, Xavier Jové, Jordi Mas, Francesc Piñol i Romà Solé). La revista tractava temes culturals, àrees de la creació literària, partitures, art, disseny d'estels... i se centrava en els autors locals o els de poblacions properes.

Hi van participar fent còmic Xavi Musté –autor dedicat posteriorment al camp del disseny–, Jordi Ramos, Napi, Faro, Lar, Arru, Ritxi i Bullich.

Andrés Faro Lalanne (Faro) és conegut pels acudits al *Diari de Tarragona*. És un dibuixant de qualitat que ha begut de les fonts estilístiques de l'escola de Marcinelle, sempre s'ha dedicat a l'humor i als acudits d'actualitat, però els seus còmics ens mostren un autor ben coneixedor del mitjà expressiu. Juntament amb Arru, Ep Bullich, Ricard i Barendsen van realitzar la revista *Sopes d'All* (1985) i formaven el Col·lectiu Cul Actiu de Vila-seca. Ha publicat llibres amb reculls dels seus acudits.

Lluís Albert Arrufat (Arru), autor de còmics i amant de la xocolata negra, ha il·lustrat contes, llibres i articles de premsa, ha fet publicitat i ha publicat a la revista *Cavall Fort* el còmic "Roc Roca i els lladres del monestir". Les primeres obres que va publicar destil·laven la influència sana del gran Will Eisner i va anar evolucionant cap a un estil més europeu i més net. (Arribarà el dia que Cavall Fort publiqui recopilacions de les històries fetes a la revista?)

■ **Tzara, amb inquietuds cosmopolites**

La revista *Tzara* té una altra visió del món cultural, més modern i no tan local. Si el nom de *Gradiva* ens reportava al surrealisme el de (*Tristan*) *Tzara* ens apropa al dadaisme, però en aquest cas és més una actitud de cultura que de continguts. La revista està formada per

gent relacionada amb les universitats, d'ideologia esquerrana i independentista. Carles Figuerola n'és el motor, amb el suport absolut de (la gent d') El Llamp, grup de creadors del Camp de Tarragona amb molt bona feina feta dins de la cultura tarragonina. Relacionats amb l'esquerra política i les institucions catalanes, sobretot amb el Departament de Cultura de la Generalitat.

Per les seves pàgines passen entrevistes a creadors d'arreu d'Espanya, Ouka Lele, Maite Fonts, Àngels Bronsoms, Tito, Alaska, Loquillo. Però també hi havia lloc per a les notícies culturals locals.

En l'apartat de còmic tenim la col·laboració d'Ignasi Majoral, autor d'un inquietant món personal. Ha treballat per les revistes franceses *Le Journal de Mickey* i *Pif Gadget*; per *Fix und Foxi* a Alemanya, i per *Pulgarcito* i *Zona 84* a Espanya.

J. M. Pallejà, amb històries urbanes amb un fort contingut social, i amb un estil realista amb contrast de taca negra.

Coll. Publicació d'una pàgina que il·lustrava un article sobre el genial autor.

Max. Quatre pàgines a color presentant el còmic *5 Dones Fatals*.

Arru també hi va col·laborar.

Ramon Sarlé, amb el meu primer personatge, amb estil línia clara "Jordi Pujol Caramull", amb dues històries amb nom de dona "Sara" i "Eva" i la història coral de política ficció "Nap-Napoleooooh!" que vint anys després he tingut l'oportunitat de continuar a la revista *Delirópolis*.

Carles Figuerola també va coordinar i dirigir una exposició anomenada *Out of Barcelona*, en què es mostraren autors que, fora de Barcelona, també feien obres interessants, i una conferència amb l'editor de còmics més modern d'aquells anys, Joan Navarro, i el dibuixant Alfons Font.

■ Història de Tarragona en còmic

Aquest còmic, publicat al 1985, és l'obra típica per donar una bona imatge institucional, pagat per l'Ajuntament de Tarragona amb col·laboració amb Dow Chemical Ibèrica, més que un còmic de creació és un producte comercial. Hi havia moltes empreses, sobretot publicitàries, que oferien propostes similars als ajuntaments (recordeu, si no, els plànols comercials de les ciutats que es van posar de moda).

Malgrat això, el còmic és molt digne –tenint en compte que explicar història en format còmic mai m'ha semblat interessant perquè es peca de didacticisme. En aquest cas, el guió de Francesc Pérez Navarro és simpàtic i va tenir l'assessoria històrica de Josep Maria Recasens, però el que és excel·lent és la part gràfica, amb dibuix de Jordi G. Sempere i color de Das Pastoras, que juntament amb Alfons López formen l'equip Butifarra, tots amb experiència en publicacions estatals (*Bruguera*, *Zona 84*, *Cimoc*).

Quan me'l miro sempre tinc la impressió que no hi veig Tarragona –tot i que hi ha vinyetes-postal ben reconeixedores–. Es nota que els autors no han estat el temps suficient a Tarragona per poder-la representar.

■ Concursos de còmics a Tarragona

Durant aquells anys van es van crear dos premis, el Memorial B. Bernabé i Bofarull (homenatge de Bernabé Bernabé pare al seu fill mort per malaltia quan era molt jove), que era un concurs de tires i acudits, i, l'altre premi formava part dels premis literaris de l'Òmnium Cultural de Tarragona i es va anomenar Premi Ricard Opisso (aquest només es va convocar cinc vegades).

Un dels guanyadors va ser Victor Centelles (1991), dibuixant que ha col·laborat amb els seus acudits al *Diari de Barcelona*, *Nou Diari*, *El Punt* i *Més Tarragona*. Crea el personatge Pitu Trifàsic (sèrie negra a la ciutat de Tarragona) del qual publica una història llarga al 1998 anomenada "El pelusa de la Rabassada".

També Sire (un grup d'autors de Barcelona), uns anys abans, va guanyar el premi amb la proposta que Daniel Bach (protagonista de la interessant *L'Enigma Gaudi*) visqués la propera aventura a la catedral de Tarragona. El resultat publicat va ser totalment fallit, en blanc i negre, amb un dibuix diferent al de la primera entrega i un guió molt fluix, i a més com que la història no era llarga van completar l'àlbum amb una horrible història pornoeròtica amb nazis. L'àlbum es va anomenar *Bach and White* (no el busqueu).

■ Unes cauen, d'altres creixen i el manga empeny: els 90

Poc a poc les revistes van desapareixent, s'imposen els còmics amb personatge fix, amb una sola història, quaderns d'herois Marvel, DC, Image, àlbums, llibres de còmic, novel·les gràfiques, i sobretot l'allau de còmic japonès. Canvis industrials que afectaren els autors nacionals, que van haver de (tornar) a emigrar a mercats forans per poder publicar. També és important l'aparició de petites editorials que van publicar amb molta precarietat obres d'autors novells i obres que no tenien cabuda en les grans editorials, però de gran interès artístic.

A Tarragona trobem la petita publicació *Historieta Gràfica*, sorgida del curs de còmic que es feia a l'Institut Mediterrani de la Moda, on Hugo Prades i Diego Sánchez donaven classes. A la revista trobem les seves firmes juntament amb les dels seus alumnes.

A part de ser un gran dibuixant, Hugo Prades és un gran professional que es preocupa per tot allò que cau a les seves mans: publicitat, il·lustració de textos, contes o llibres escolars, cartells, puzles, reconstrucció històrica (la seva passió), caricatura i còmic (la seva altra passió)... Ha publicat a l'editorial Bruguera *Carlos y la madre que lo matriculó* i també a *Zona 84*.

Les feines de l'Amades és un còmic d'educació social patrocinat per l'Ajuntament de Tarragona i CCOO per conscienciar de la validesa de tothom dins del món laboral. El guió és de Romà Solé i el dibuix de Ramon Sarlé. La protagonista és una noia que va en cadira de rodes, d'actitud molt positiva i alegre, que obté la seva primera feina. El tema és tractat d'una manera molt afable, sempre mirant la part positiva.

Petrocòmics va ser un intent de fer un còmic local que es distribuís als quioscos. La idea va partir de Faro, des de Vila-seca. Tenia una bona edició, un paper de qualitat, una bona impressió, una portada a color i un nivell alt en els col·laboradors, però l'ambició projecte va morir víctima del concepte inicial: els quioscos. Les petites publicacions no poden viure en un lloc on impera la llei de mercat, on la primera línia està ocupada pels que tenen més vendes (siguin el que siguin) i els que no venen tant fan cap al fons de capses de cartró on és difícil de trobar-hi res. I si preguntes al responsable del quiosc, doncs... tampoc.

■ El nou mil·lenni ve carregat de bits

El mercat ha canviat, els còmics es presenten en multitud de formats, llibres primers, gruixuts, llargs, quadrats, aspres, lluent, i comparteixen espai amb els *comicbook*, *prestige* i el clàssic àlbum europeu. Apareixen noves editorials que editen tot allò de qualitat que les grans editorials no volen, i els surt molt bé. El *manga* ja està ben aposentat i té milers de seguidors. I què més dona la forma o la procedència... són còmics.

Però el pas més important és a la xarxa, els blocs informatius són nombrosos i de qualitat, podem estar informats del que s'ha fet, del que es fa i del que veurem. Col·leccionistes, estudiosos, seguidors dels còmics DC, o de la Marvel, del *manga*, de les CLAMP, de la BD. Tots poden tenir el seu espai i compartir el seus coneixements o dèries. I els dibuixants també s'hi apunten, ens ensenyen el que, el com i el quan, i fins i tot podem llegir còmics a la xarxa. Als novells o amateurs no els cal cap editorial per poder difondre els seus treballs, només necessiten l'ordinador, una connexió a Internet i una pàgina a la xarxa.

■ Mediterrània, la revista ecològica

Cada any, en el marc de la fira ecològica Mediterrània de Tarragona, s'editava una revista amb el mateix nom, en què participaven autors ben coneguts a les nostres contrades com Napi (que feia de coordinador), Lluís Albert (Arrufat?), Faro, Nuez, El patilles, Hugo Prades, Toni Prades, Tziki, Man, Mike, Octavius, Paula, Kiko, Ramon Sarlé, i autors d'arreu de Catalunya com Ermengol, Alfons López, Azagra, i textos d'un misteriós Cardenal Trons vingut del temps del *Tarrakomix*.

El tema era l'ecologia, amb crítica a la indústria, a les institucions i a tot allò que malmet la natura. Era molt encertat el subtítol de la revista "Por un medio ambiente entero".

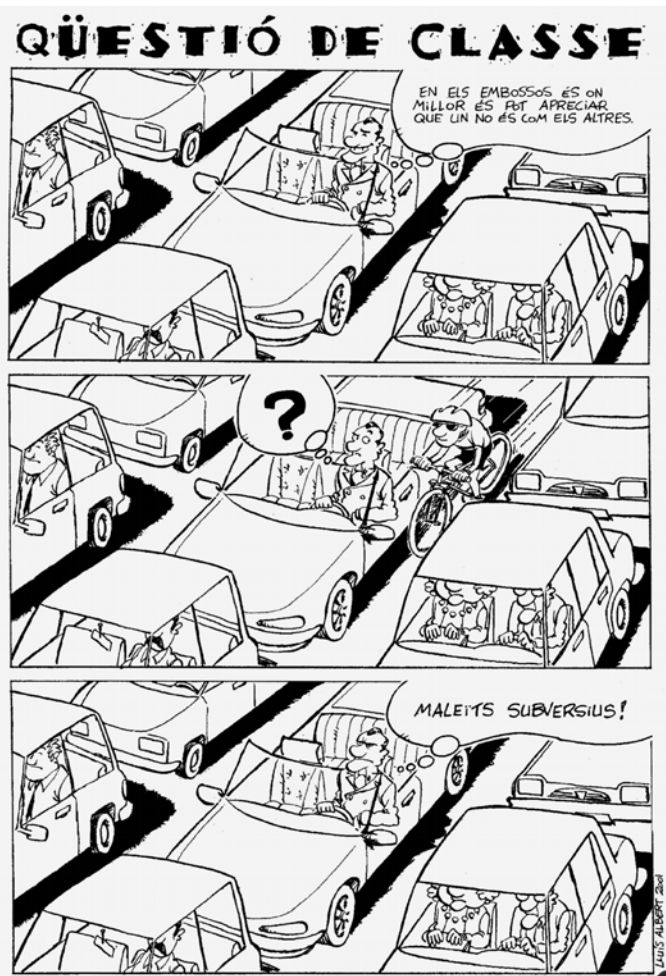
El deliri viu a Tarragona

Delirópolis és un cas extraordinari, crec que és únic al món, més de cinquanta números publicats, amb una ideologia clara i nítida: anar per lliure, sense condicionaments, sense obligacions, lluny de subvencions institucionals, sense afinitats polítiques. La idea motora de la revista prové de Miguel Villalba Sánchez *Elchicotriste*. Ell és un dibuixant nòmada, ha viscut a Itàlia, a Polònia, ha viatjat arreu d'Europa fent murals i agafant experiències, enriquint el seu obsessiu món interior. Molt crític amb el poder, és l'autor de corrosius acudits que publica a TotTarragona.cat. Té animacions i curts que roden per la xarxa, publica el seu personatge Jaume Martorell a la premsa comarcal. Moltes de les seves històries estan protagonitzades pel seu àlter ego, Alfonso Litario, quasi sempre en situacions de malson.

El grup inicial va estar format per Miguel, Napi, Hugo Prades i Ramon Sarlé, i poc temps després s'hi afegiren Laura Gual (Walto, Waltoc) i Josep Lluís Zaragoza (Zar).

Laura Gual és un cas atípic, ja que no arriba des del còmic sinó des de la pintura i el disseny, per tant, té una forma de fer còmic molt personal i molt pura, treballa el blanc sobre el negre i utilitza el collage per a les composicions narratives.

Josep Lluís Zaragoza ha realitzat il·lustracions i publicitat, sobretot durant l'estada al País Valencià, quan es va convertir en centre

innovador de la il·lustració. Juntament amb Art Brook's i David Belmonte va realitzar el còmic *Dominic* publicat per Camaleón Ediciones, i després còmics eròtics per a una editorial andalusa.

Juntament amb autors del Camp de Tarragona, com Jordi Gateu, la revista s'enriqueix amb les col·laboracions internacionals, gràcies a la xarxa i a la generositat dels autors.

Uns dies de celebració

El col·lectiu *Delirópolis* també és l'organitzador des del 2008 de la Setmana del Còmic de Tarragona, però no és la primera vegada que es fa a la ciutat una setmana del còmic, ja en trobem una a inicis dels 90. Jesús Mármol (dinamitzador cultural), El Peix Malalt (llibreria especialitzada en còmics), Napi, Diego Sánchez i Hugo Prades, juntament amb l'Associació d'Amics de la Història Gràfica i el Consell de la Joventut van ser els organitzadors d'aquella primera edició. Una exposició d'originals, dibuixos en viu i els dibuixants d'*El Jueves* Azagra i Calvo com a convidats completaven la proposta.

La Setmana del Còmic actual té com a premissa l'estudi del còmic a través d'exposicions, xerrades, cinema i publicacions.

Mirant la bola de cristall

El còmic es dirigeix, igual que altres expressions artístiques, cap al suport digital? Possiblement sí, però el més important és que continuarà sent còmic. Diuen que s'estalviarà paper i es tallaran menys arbres, jo crec que es generarà més brossa tecnològica, que difícilment es pot reciclar, i més consum d'energia. I quan el vostre aparell electrònic perdi la connexió, o no tingueu electricitat per les restriccions futures, i no pugueu baixar-vos més pàgines per incrementar els més de 10.000 exemplars acumulats en el vostre disc dur, que encara no haureu pogut llegir, mirareu per la finestra i veureu assegut en un banc a l'ombra d'un arbre (que no s'ha convertit en paper) l'avi Ramon tornant-se a llegir una aventura impresa sobre paper de Blueberry, de Conan o *La balada del mar Salado*, i com que la memòria ja no la tindrà com la tenia, doncs, sempre li semblaran noves. I només necessitarà les ulleres de prop.

En el futur proper del còmic a Tarragona tenim la publicació d'un àlbum sobre el setge de Tarragona de l'exèrcit francès amb guió d'Àngel Octavi Brunet, dibuix d'Hugo Prades (que uneix les seves dos passions: còmic i reconstrucció històrica), i color de Zar. Per fi una història sobre Tarragona, feta per artistes d'aquí i de molta qualitat —ho sé per que ho he vist.

També Zar publicarà en un àlbum d'àmbit nacional *Peret que buscava la mort*. *Delirópolis* continuarà la seva tasca i publicarà llibres que recopilin històries llargues.

Arribarà la quarta Setmana del Còmic.

I espero que moltes coses més.

El final de la Setmana del còmic queda deslluït per la pluja

□ Els dibuixants Azagra i Calvo van participar en la clausura de les activitats

TARRAGONA. La realització de dibuixos fets en vin davant del públic, que havia de ser l'acte més important de la Setmana del còmic, es va haver de suspendre per la pluja. Aquesta demostració s'havia de fer a les 11 del matí a la Rambla.

Una roda de premsa va substituir aquest acte, en què van ser presents dos dibuixants de la revista "El jueves", Azagra i Calvo, que s'havien traslladat a Tarragona per participar en la Setmana. Aquests dos professionals del món del còmic van improvisar una mostra del seu art.

Els organitzadors de la Setmana, l'associació "Amics de la història gràfica" i el Consell de la Joventut, van aprofitar l'avinentesa per fer una valoració positiva del que ha estat aquesta Setmana, i van manifestar la seva voluntat de fer-la cada any. Tots els especialistes van coincidir en que estem en un bon moment pel còmic i en que s'ha convertit en un senyal d'identitat de la cultura dels joves.

VENTURA BARBERÀ

Per acabar...

Vull adreçar-me a totes aquelles persones que no conec o que involuntàriament he oblidat i que d'alguna manera o altra han participat en el còmic a Tarragona, us demano que em perdoneu si no us he anomenat en aquest text.

I espero que els nous autors, que sé que n'hi ha, els vagi bé amb les seves il·lusions, sempre pensant en les paraules del gran Jijé: "En la realització d'un còmic el 10% és inspiració i el 90% és transpiració." (I això que a Bèlgica no fa la calor que fa aquí!)

